

Miljøstyring og transport – erfaringer og redskaber

v/ Mads Holm-Petersen, COWI

---

1 Baggrund

Miljøstyring indgår i dag som et naturligt element i ledelses- og produktionsplanlægningen. Mange virksomheder har erkendt, at hensigtsmæssig miljøadfærd også er økonomisk hensigtsmæssig.

Miljøbelastningen fra godstransporten udgør en væsentlig del af produktions-, handels- og servicevirksomhedernes miljøbelastning, på trods af dette har virksomhederne kun i meget begrænset omfang inddraget transporten i miljøstyringen.

COWI har med støtte fra Miljøstyrelsen og Erhvervsfremme Styrelsen udarbejdet håndbogen *Miljøstyring og transport – Håndbog for små og mellemstore virksomheder*. Håndbogen henvender sig til miljøarbejdere i små og mellemstore produktions-, service- og handelsvirksomheder. Den beskriver, hvordan godstransporten kan indarbejdes i miljøstyringen i virksomhederne, så der tages bedst mulig hensyn til miljø, økonomi, medarbejdere og samarbejdspartnere.

De udviklede metoder er afprøvet i en række virksomheder som et supplement til den eksisterende miljøstyring. Metoden har vist sig at være anvendelig, både i sammenhæng med ISO 14001-certificering og i forbindelse med mindre ambitiøse miljøstyringsprojekter.

Ud fra erfaringerne med miljøstyring af transporten er der blevet udviklet elektroniske hjælperedskaber i form af regneark, tekstskeletter, projektplanlæg-

ningsværktøjer m.m. for at forenkle procedurene og lette de miljøansvarlige medarbejders dokumentationsarbejde.

Håndbogen og de elektroniske værktøjer vil blive gjort tilgængelige på Internettet i løbet af efteråret 1999. Redskaberne vil hjælpe de miljøansvarlige igennem nogle af de mest besværlige miljøstyringsprocesser i tilknytning til gods-transporten.

2 Processens faser

Miljøstyringsarbejdet tager tid – ofte går der op mod et par år fra de første ideer om miljøstyring bliver født til virksomheden har gennemført et fuldt miljøstyringsforløb. Derfor er det vigtigt at opdele miljøstyringen i faser. Faseopdelingen gør, at delresultaterne af miljøstyringen hurtigt kan ses. Desuden giver opdelingen et overskueligt forløb. Miljøstyringen af godstransporten kan opdeles i seks faser.

Det indledende arbejde

I arbejdets første fase opstilles en plan for miljøstyringen. Planen beskriver mål, ansvarsfordeling og forventet ressourceforbrug.

Kortlægning af transporten

Dernæst kortlægges transporten for at få et overblik over hvilke aktiviteter, der bør indgå i miljøstyringen.

Opgørelse af miljøbelastningen

I tredje fase opgøres transportens miljøbelastning som grundlag for valg af indsatsområder i det videre arbejde.

Valg af indsatsområder og fastsættelse af mål

Indsatsområderne for det videre arbejde udpeges i fjerde fase. Virksomheden må afveje miljøbelastningen i forhold til muligheder for forbedringer, økonomi og m.m.

Gennemgang af indsatsområderne

Når indsatsområderne er valgt, skal virksomheden finde frem til årsagerne til de unødigt store miljøbelastninger. Det forenkler beslutningen om de mest hensigtsmæssige miljøtiltag.

Gennemførelse af tiltag og evaluering

Herefter skal de rette tiltag vælges, og endelig skal arbejdet og resultaterne vurderes.

3 EDB redskaber til miljøstyring af godstransport

Håndbogen har været afprøvet i 26 virksomheder, som COWI løbende har været i kontakt med for at indsamle erfaringer og støtte i forbindelse med projektet.

Afprøvningerne har vist, at miljøstyringen af godstransporten indeholder kritiske faser, hvor miljøstyringen let går i stå eller løber af sporet. Problemerne opstår i forbindelse med prioriteringen af arbejdsindsatsen og ved afrapportering til medarbejdere og ledelse. Oftest opstår problemerne i forbindelse med det indledende arbejde, kortlægningen af transporten og opgørelse af miljøbelastningen.

COWI har i samarbejde med case- og samarbejdsvirksomhederne udviklet nogle edb-redskaber, der hjælper virksomhederne over de kritiske faser. Redskaberne bruges som supplement til håndbogen og gør miljøarbejderne i stand til at prioritere arbejdsindsatsen og præsentere resultaterne på en enkel måde.

Det indledende arbejde

Det er de færreste miljømedarbejdere, der har det fornødne kendskab til både miljø og transport til at kunne overskue, hvad miljøstyringen af godstransporten implicerer.

Der er derfor behov for redskaber til at lede arbejdet med planerne på vej. Det vil sige redskaber, der kan hjælpe med at formulere mål for projektet, komme med forslag til en hensigtsmæssig ansvarsfordeling og ledelseskonstruktion, og endelig et redskab der kan hjælpe med til at formulere nogle realistiske forventninger til projektet.

Det første redskab er en standard-skabelon i Word format, som gør miljøarbejderen i stand til at formulere en plan for miljøstyringen. Efter udfyldelse af skabelonen står virksomheden med et dokument, som:

- beskriver virksomhedens godstransport og transportens miljøpåvirkning
- begrundet, at virksomheden bør foretage miljøstyringen af godstransporten
- indeholder et udkast til en miljøpolitik for godstransporten
- foreslår en tidsplan for arbejdet
- beskriver forventet udbytte af projektet

Dokumentet kan genereres af miljøarbejderen uden et stort tidsforbrug. Teksten er tilstrækkelig åben til, at virksomheden ikke forpligter sig over evne, men samtidig indeholder den formuleringer, som kan begrunde, at der skal foretages en indledende undersøgelse af, hvordan virksomhedens transport belaster miljøet.

Medarbejdere, chauffører og eksterne samarbejdspartnere skal informeres om miljøstyringen så tidligt i forløbet som muligt. Det har vist sig, at det ofte er svært at give denne information, fordi miljøarbejderen endnu ikke har et overblik over muligheder og konsekvenser ved miljøstyringen.

Der er derfor udviklet en tekst-skabelon i Word format, som i et enkelt og populært sprog og på én side beskriver miljøarbejdets mål og konsekvenser for medarbejderne.

Indledende kortlægning

Arbejdet med den indledende kortlægning er en af de største hindringer for integration af godstransporten i miljøledelsen.

I den indledende kortlægning skal der indsamles oplysninger om transporten og aktiviteter i tilknytning til transporten, som har betydning for miljøet. Der skal indsamles oplysninger fra den logistikansvarlige medarbejder, chaufførerne og mekanikere på værkstedet.

Erfaringerne viser, at en detaljeret kortlægning virker dræbende for miljøstyringsarbejdet. En meget overfladisk kortlægning medfører derimod, at resultaterne bliver for upræcise, og indsatsen derfor ikke kan målrettes tilstrækkeligt.

Som støtte i denne proces er der udviklet et dokument i Word-format, som indeholder spørgsmål og skemaer til registrering af miljøbelastningen.

I skemaet til den logistikansvarlige beskrives:

- transportmidler
- afsender/modtager
- beskrivelse af gods
- antal ture i en periode
- gennemsnitshastighed i tilfælde af transport med lastbil

I skemaet til værkstedet beskrives forbrug af:

- olie og oliefiltre, affedtningsmidler, poleringsmidler, tilsætningsmidler til brændstof, sprinklervæske, kølervæsker, rustbeskyttelsesmidler, akkumulatorer og batterier, dæk, reservedele, vandforbrug (til vask)

Hvis virksomheden selv står for transporten, opnås de bedste resultater ved, at chaufførerne indsamler oplysninger om:

- brændstofforbrug og kørte kilometer.

Opgørelse af miljøbelastningen

Prioriteringerne af indsatsområderne afhænger blandt andet af miljøbelastningens størrelse. I den forbindelse skal miljøbelastningen fra godstransporten sammenlignes med virksomhedens andre aktiviteter.

Hvis virksomheden vælger at nedprioritere miljøstyringen af godstransporten i forhold til andre aktiviteter, skal det være begrundet sagligt på basis af en sammenligning af virksomhedens øvrige miljøbelastninger.

Til opgørelse af miljøbelastningen fra transporten er der udviklet et regneark, hvor oplysningerne fra logistikansvarlige, chauffører og værksteder kan indtastes. Regnearket beregner transportens emissioner og brændstofforbrug samt andre miljøbelastninger ved transporten.

I værktøjet er det muligt at udtrække data for den enkelte chauffør, destination, leverandør eller lignende. Dette giver miljøarbejderen mulighed for at undersøge forskellige indsatsområder i forhold til hinanden.

Resultatet af beregningerne er en række grafer og tal, som kan bruges i en afrapportering til ledelsen. Opgørelsen giver ledelsen et beslutningsgrundlag til valg af indsatsområder for miljøstyringen.

Der er udviklet en tekst-skabelon i Word-format til afrapportering til ledelsen. Skabelonen er en disposition der indeholder:

- Virksomhedens miljøpolitik
- Love og myndighedskrav
- Krav fra virksomhedens kunder
- Transportaktivitetens miljøbelastning
- Virksomhedens praktiske og økonomiske muligheder for at ændre transportaktiviteten
- Samlet prioritering af de mulige indsatsområder.

4 De efterfølgende faser

Der er ikke lavet elektroniske værktøjer til det videre forløb i miljøstyringen. Erfaringen viser, at virksomhederne efter de tre første faser af miljøstyringsforløbet har fået opbygget de grundliggende forudsætninger for at håndtere miljøstyringen af transporten. Derfor er virksomhederne selv i stand til selv at udvikle værktøjer til de efterfølgende processer.